

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Иван Петров Видолов

Дисертационен труд на тема: Абсолютните съществени процесуални нарушения като касационни основания в българския наказателен процес

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.6. Право

Научна специалност: Наказателно-процесуално право

Докторант: Бисер Живков Троянов

1. Актуалност и научна значимост на дисертационния труд

Докторантът Бисер Живков Троянов представя за обсъждане пред научно жури, назначено със заповед № РД-38-470/23.07.2024 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ дисертационен труд на тема „Абсолютните съществени процесуални нарушения като касационни основания в българския наказателен процес“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Дисертационният труд представлява задълбочено научно изследване на въпросите за касационните основания в наказателното производство. Научният интерес към темата е породен от разбирането за същественото ѝ значение, тъй като тя е относима не само за дейността на касационната инстанция, но и за въззивното производство, доколкото касационните основания са основания за отмяна или изменение на присъдата от въззивния съд. Актуалността на темата е безспорна с оглед липсата на задълбочено научно изследване по нея и предвид някои противоречия в съдебната практика, поради което не е нужно да бъде допълнително аргументирана. Необходимо е, обаче да се подчертае нейната актуалност от научна гледна точка, за наказателнопроцесуалната теория. Авторът е разработил научен труд, който разглежда същността на абсолютните касационни основания, анализира съществуващите виждания в правната доктрина, относно тяхната същност и съдържание, разкрива историческото им развитие и прави предложения за усъвършенстване на наказателнопроцесуалното законодателство. Тези въпроси за първи път са разглеждат в нашата юриспруденция, в обем на монографичен труд, като приносно значение най-вече има извършения анализ, почиващ на задълбочено изследване на съдебната практика и правна теория.

Докторантът достига до научни приноси в областта на наказателния процес посредством издържан изследователски подход, като използва и доразвива съвременните достижения на наказателнопроцесуалната теория, представяйки аргументирани изводи благодарение на изключително доброто познаване на съдебната практика. Научната новост и изследователска достоверност на получените резултати и изведените от тях изводи са обезпечени от използвания методически инструментариум, приложен съобразно изследователските и етични стандарти. Техният методически издържан подбор, наред със задълбочения подход и

изследователската компетентност на докторантът са осигурили разработването на дисертационно изследване, отговарящо и надхвърлящо изискванията на ЗРАСРБ.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

В структурно отношение работата се състои от увод, четири глави и заключение. Обемът на представения дисертационен труд е 315 страници, използвана е литература от 126 литературни източника, от които 117 на български автори и 9 от чуждестранни автори. Направени са общо 674 бележки под линия. Избраната структура и последователността на изложението позволяват разглежданите проблеми да бъде възприети и анализирани, както самостоятелно, така и в тяхната цялост, което прави достъпни и разбираеми тезите на докторанта и подкрепящите ги аргументи.

В *увода на дисертационния труд* е обоснована актуалността на изследването и са очертани целите, задачите и неговата методология. Те са ясно и правилно формулирани, което безспорно е съдействало за достигане до резултати от дисертационното изследване.

Глава първа, озаглавена „Исторически и сравнително-правен анализ на касационните основания в наказателния процес“ е разделена на два параграфа. В първия параграф е представен историческо-правен анализ на касационните основания, регламентирани в Законът за углавното съдопроизводство и в процесуалните кодекс от 1952 г., от 1974 г. и от 1998 г. В своето изложение докторантът е успял да разкрие съществуващата приемственост и да осветли връзка и взаимоотношеност в процесуалната уредба. Този подход е спомогнал за представяне на историческите факти, не като последователно изложена хронология, а систематично и взаимосвързано, в паралел с господстващата историческа философия и обусловеното от нея доктринално разбиране на института на касационните основания.

Във втория параграф е представено сравнително-правно изследване на законодателствата на Германия, Франция и Италия. Процесуалната уредба на три страни е разгледана по отделно, като накрая са направени обобщени изводи. Представеният сравнително-правен анализ е методологически издържан. Систематически е намерил най-правилното място в работата и със своето съдържание обогатява дисертационния труд, с оглед на направените изводи и предложения.

Глава втора е озаглавена „Абсолютни съществени процесуални нарушения. Липса на мотиви или протокол от съдебно заседание на първата или въззивната инстанция като касационно основание (чл. 348, ал. 3, т. 2 НПК)“ е структурирана в три параграфа.

В първия параграф е изяснено понятието „касационно основание и същността на абсолютните съществени процесуални нарушения, съгласно разпоредбата на чл. 348, ал. 3, т. 2 – 4 НПК. В тази част докторантът подлага на тълкуване смисловото съдържание на разпоредбите на закона, анализира доктриналните виждания в нашата процесуална литература и обосновава виждане, достатъчно аргументирано, което му позволява в следващите части на дисертацията от ясни методологически позиции да организира своето изследване.

Във втория параграф е обсъдено касационното основание - липса на протокол от съдебното заседание. Липсата на съдебен протокол е разгледано в две проявни форми. Първата, реално (физическо) отсъствие от материалите по делото, а втората изготвянето му с такова

съдържание, което се приравнява на пълната му липса. Разгледани са различните хипотези на пороците в процесуалната форма на протокола, основно със специфичното значение на отделните реквизити за годността на протокола. Въз основа на задълбочения анализ, позовавайки се на съдебната практика и процесуална теория е предложено определение за непълнота на съдебния протокол, с което безспорно може да се съгласим. Според автора, непълнотата се „...изразява в липсата на задължителни реквизити, без които протоколът не може да служи като доказателствено средство по см. на чл. 311 НПК, както и при неотразени (изцяло или частично) съдебни следствени действия.“

Третият параграф на втора глава е посветен на касационното основание „Липса на мотиви“. В систематическа последователност, по аналогия с предходния параграф докторантът диференцира проявните форми на това основание на реално (физическо) отсъствие на мотиви като писмен документ към присъдата по делото и изготвянето им по начин, който се приравнява на пълната им липса. Обсъдени са изчерпателно възможните хипотези и на двете проявни форми. Тази последователност внася систематична последователност и достъпност на научната дискусия.

Освен подробно обсъждане физическото отсъствие на мотиви, докторантът приравнява към пълната липса на мотиви и хипотезата, когато те са непълни, неясни или противоречиви.

В дисертационния труд последователно са разгледани случаите на липса на мотиви относно съдържанието на съдебния акт; относно фактическата страна на деянието и по доказателствата, липсата на мотиви за правната квалификация на деянието, липсват мотиви за наказанието. Анализирани са също така, кога има неяснота и противоречие на мотивите. Разкрита е същността на противоречията в мотивите, които докторантът дефинира като несъгласуваност на съображенията на съда по един и същ въпрос от делото или за конкретно обстоятелство, защото остава неизвестно коя от противоположните тези, засегнати в мотивите, съдът всъщност застъпва. От този извод се прави и заключение, че противоречието между мотивите и диспозитива е форма на касационното основание липса на мотиви.

В тази част работата задълбочено представя разглежданите проблеми, като авторът не само излага, но и научно интерпретира фактите, като аргументирано от позицията на научните изследвания и съдебната практика посочва подкрепящи доводи, с които обосновава своите виждания. Прави впечатление задълбоченият подход и изследователска последователност на изложението, което е спомогнало за достигането до несъмнени научни приноси.

Глава трета от дисертационния труд е „Постановяване на съдебния акт от незаконен състав, като касационно основание“. Тя съдържа седем параграфа. В центъра на научния анализ са изискванията за законност на състав на съда.

В първия параграф са разгледани изискванията за броя на съдиите и на съдебните заседатели съгласно чл. 28 НПК и промяната в числеността на съдебния състав. Обсъдени са правните последици от участието на по-малък и по-голям състав на съда от законовоопределения. Аргументирана е тезата на докторанта за последиците от участието на по-голям състав на съда от предвидения.

В параграф втори и трети са разгледани, съответно предпоставките за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на съдиите и предпоставките за възникване на служебното качество на съдебните заседатели и техния мандат.

Параграф четвърти докторанта посвещава на основанията за отвод на съдиите и на съдебните заседатели. В центъра на научния интерес е нормата на чл. 29 НПК, в която са обособени две групи основания за отвод – предубеденост и заинтересованост. Подробно в изложението са разгледани тези хипотези. Докторантът задълбочено анализира проблемите, като проявява критично мислене. Той не само откроява съществуващите проблеми, аргументира техния генезис и проявление, но и предлага *de lege ferenda* усъвършенстване на наказателнопроцесуалното законодателство.

В петият параграф е анализирано неучастието на всички членове от състава на съда при постановяването на съдебните актове, като касационното основание за незаконен съдебен състав по чл. 348, ал. 3, т. 3 НПК. Обсъдени са детайлно всички действия, включени съдържателно в постановяването, както и някои изключения. На тази основа са направени съответни изводи.

В следващия параграф е разгледано правилото за неизменност на състава на съда. Разкрити са основанията за въвеждане на изискването за неизменност, неговите темпорални граници в наказателния процес, основания и съдържание.

В седми параграф, докторантът обсъжда правилата за подсъдността на наказателните дела. Научният анализ е добре структуриран и изчерпателен, използвана е подходяща методологически инструментариум. В заключение, обобщавайки цялостното проявление на проблема, се достига до извод, че само някои от нарушенията са съществени и налагат отмяна на присъдата и повторение на производството.

Последния параграф е посветен на случайното разпределение на наказателните дела, като е мотивирано виждането, че нарушаването на тези правила не представлява нарушение на законността на състава на съда.

Глава четвърта е озаглавена „Нарушаване тайната на съвещанието при постановяване на присъдата или решението като касационно основание“. В три параграфа са изследани изчерпателно въпросите, касаещи тайната на съвещанието.

В първия параграф, докторантът разкрива същностните характеристики на тайната на съвещанието, като определя неговото проявление и специфично значение в наказателното производство.

В следващият параграф са анализирани съществените проявления на нарушената тайна на съвещанието. Мотивирано е наличието на пет хипотези при които е налице касационното основание по чл. 348 ал. 3, т. 4 НПК. В последния параграф са разгледани нарушенията на тайната на съвещанието при постановяване на допълнителната присъда, както и при произнасянето с решения и определения.

В **заключението** на дисертационния труд са обобщени резултатите от проучването и са систематизирани изводите от изследването, като са изведени и препоръки, почиващи на получените резултати.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Дисертационният труд притежава научни приноси в областта на наказателния процес, което е видно от направената характеристика на неговото съдържание. В автореферата докторанта е посочил научни приноси, които безрезервно приемам. За по-голяма краткост те могат да бъдат обобщени в следните основни точки:

- Дисертационното изследване за първи път разглежда в монографичен обем въпроса за абсолютните съществени процесуални нарушения като касационни основания в наказателния процес на Република България.
- Направен е задълбочен анализ на същността на касационните основания.
- Разкрито е съдържанието и формите на проявление на абсолютните съществени процесуални нарушения като касационни основания.
- Направени са предложения *De lege ferenda* за усъвършенстване на наказателнопроцесуалното законодателство.

4. Заключение

Докторантът Бисер Живков Троянов притежава задълбочени теоретични познания в областта на наказателния процес и доказани способности за самостоятелни научни изследвания. Представеният дисертационен труд „Абсолютните съществени процесуални нарушения като касационни основания в българския наказателен процес“ има характера на задълбочено научно изследване.

Представените и аргументирани научни виждания от докторанта не оставят съмнение, че дисертационният труд е резултат на сериозна работа и личен принос в областта на наказателния процес. Научното изследване съдържа задълбочени теоретични обобщения и научни приноси. Те отговарят на изискванията на чл. 6 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за неговото приложение.

Предвид положителната оценка на представения дисертационен труд и отчитайки сериозния професионален опит на докторанта, с категоричност давам своята положителна оценка и препоръка към научното жури да гласува за придобиване от Бисер Живков Троянов на образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 3. Стопански, социални и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Наказателен процес“.

Член на научното жури:

доц. д-р Иван Видолов

гр. София
18.08.2024 г.